

Доклад за развитието на човека - 2009 година

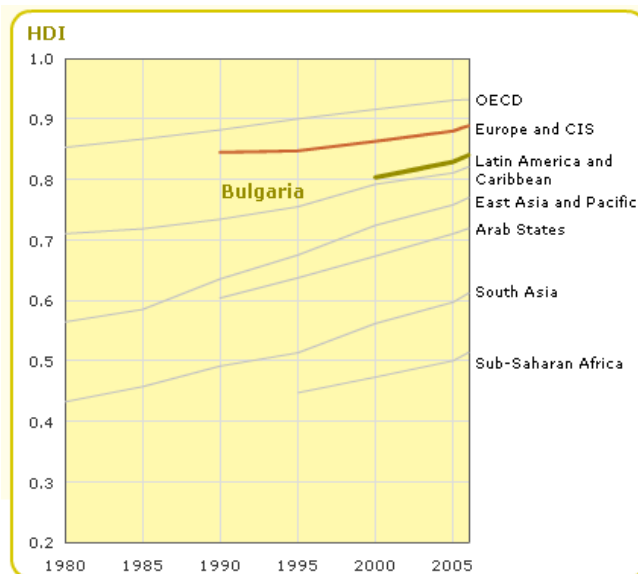
България

Индексът на човешкото развитие – поглед отвъд доходите

От 1990 година насам, Докладът за развитието на човека публикува Ииндекса на човешкото развитие (ИЧР), който прилага по-обширна дефиниция за благосъстояние отвъд Брутния вътрешен продукт (БВП). ИЧР представлява комбинирана мярка, съставена от три измерения на човешкото развитие: продължителен и здравословен начин на живот (преценено според вероятната продължителност на живота при раждане), равнище на образование (преценено според степента на грамотност на възрастните и на общия сбор от съотношението на записалите се учащи) и жизнен стандарт (естествен логаритъм от БВП на глава от населението и покупателна способност). Индексът в никакъв случай не е изчерпателна мярка на човешкото развитие. Той, например, не включва важни показатели като пол или неравенство в доходите, или дори по-трудно измерими показатели като спазване на правата на човека и политически свободи. Това, което осигурява, е една по-обширна призма, през която да се наблюдава човешкия напредък и сложните взаимоотношения, които съществуват между доходи и благосъстояние.

От компонентите на ИЧР само доходите и общият брой записали се учащи могат да бъдат повлияни от краткосрочни промени в политиките. Затова е важно да се изследват промените в индекса на човешкото развитие през годините. Така разглеждани, тенденциите в ИЧР показват важни тенденции. Между 2000-та и 2007 година, ИЧР на България се е изкачвал с 0.65% годишно – от 0.803 на 0.840 днес. Резултатите на ИЧР във всички страни региона на Европа и ОНД са се увеличили през годините (Фигура 1), въпреки че всички те са преживели периоди на по-бавен или дори отрицателен растеж.

Фигура 1: Тенденции в ИЧР

Source: Indicator table G of the Human Development Report 2009

Тазгодишният ИЧР, който изготвен от данни за 2007 година, изтъква големите разлики в благосъстоянието и шансовете за живот, които продължават да разделят нашия все по-взаимносвързан свят.

ИЧР на България е 0.840, което поставя страната на 61 място сред 182 страни, за които има данни. (Таблица 1).

Таблица 1: Индекс на човешкото развитие на България за 2007 година

Стойност на ИЧР	Очаквана продължителност на живота при раждане (години)	Степен на грамотност сред зрели хора (% на хора навършили 15 години)	Общ сбор на съотношението на записалите се учащи (%)	БВП на глава от населението (ППС US\$)
1. Норвегия (0.971)	1. Япония (82.7)	1. Грузия (100.0)	1. Австралия (114.2)	1. Лихтенщайн (85,382)
59. Саудитска Арабия (0.843)	67. Унгария (73.3)	24. Самоа (98.7)	47. Швейцария (82.7)	67. Панама (11,391)
60. Панама (0.840)	68. Бахамски о-ви (73.2)	25. Тринидад и Тобаго (98.7)	48. Чили (82.5)	68. Мавриций (11,296)
61. България (0.840)	69. България (73.1)	26. България (98.3)	49. България (82.4)	69. България (11,222)
62. Сейнт Китс и Невис (0.838)	70. Перу (73.0)	27. Испания (97.9)	50. Сейшелски о-ви (82.2)	70. Уругвай (11,216)
63. Румъния (0.837)	71. Естония (72.9)	28. Уругвай (97.9)	51. Русия (81.9)	71. Иран (10,955)
182. Нигер (0.340)	176. Афганистан (43.6)	151. Мали (26.2)	177. Джибути (25.5)	181. ДР Конго (298)

Като наблюдава някои от най-основните аспекти в човешкия живот и способности, ИЧР осигурява много по-пълна картина за развитието на страната, отколкото някои други показатели, като БВП на глава от населението. Фигура 2 илюстрира, че страни, които имат едно и също ниво на ИЧР, могат да имат много различни нива на доходи, или че страни с близки нива на доходи, могат да имат много различни ИЧР.

Изграждане на способностите на жените

ИЧР мери средните постижения в една страна, но не включва в тези постижения степените на неравнопоставеност, които съществуват между половете. Т.нар. индекс на развитието по полов признак, въведен в доклада за развитието на човека през 1995 година, измерва постиженията в същите измерения, използвайки същите показатели като ИЧР, но

улавя разликите в постиженията между мъже и жени. Това е просто ИЧР, приспособен към неравенството в половете. Колкото по-големи са половите несъответствия в основното човешко развитие, толкова по-нисък е Индексът по полов признак, сравнен с ИЧР на една страна.

Стойността на този индекс за България, която е 0.839 би трябвало да бъде сравнена със стойността на нейния ИЧР, който е 0.840. Следователно, нейният Брутен вътрешен доход (БВД) е 99.9% от стойността на нейния ИЧР. От всички 155 страни, за които са изчислени както стойности на ИЧР, така и на БВД, 7 страни имат по-добър коефициент от България.

Таблица 2 показва как се съпоставя коефициентът на БВД към този на ИЧР в България сравнен с този на други държави, и също показва неговите стойности за някои съществени показатели в изчислението на БВД.

Таблица 2: БВД сравнен с ИЧР – мярка за неравенство между половете

БВД като % от ИЧР	Очаквана продължителност на живота при раждане (в години) 2004	Степен на грамотност сред зрели хора (% на хора навършили 15 години) 2004	Комбиниран показател за записваемост в първа, втора и трета образователна степен
	Съотношение жени/мъже в %	Съотношение жени/мъже в %	Съотношение жени/мъже в %
1. Монголия (100.0%)	1. Русия (121.7%)	1. Лесото (122.5%)	1. Куба (121.0%)
6. Румъния (99.9%)	26. Грузия (110.3%)	40. Азърбайджан (99.4%)	92. Сао Томе и Принсипе (101.4%)
7. Вануату (99.9%)	27. Тайланд (110.2%)	41. Поланд (99.4%)	93. Бангладеш (101.4%)
8. България (99.9%)	28. България (110.1%)	42. България (99.3%)	94. България (101.3%)
9. Русия (99.9%)	29. Ямайка (110.0%)	43. Молдова (99.3%)	95. Южна Африка (101.2%)
10. Китай (99.8%)	30. Словения (109.9%)	44. Тринидад и Тобаго (99.2%)	96. Бахамски о-ви (101.0%)
155. Ахганистан (88.0%)	181. Свазиленд (98.0%)	145. Афганистан (29.2%)	175. Афганистан (55.6%)

Индексът на овластяване на жените (ИОЖ) разкрива дали жените вземат активно участие в политическия и икономическия живот на една страна. Той проследява делът на жените депутати в парламента; на жени законодателки, старши чиновници и управители; и на професионалните и технически работници жени, както и на половите неравности в спечелените доходи, което отразява нивото на икономическата им независимост. За разлика от Индексът на развитие по полов принцип, ИОЖ разкрива неравните възможности, които съществуват за мъже и жени, в различни сфери.

България се класира 45-та от общо 195 страни по Индекс на овластяване на жените със стойност от 0.613.

Миграция

Всяка година милиони хора пресичат национални и международни граници в търсене на по-добри стандарти на живот. Повечето мигранти, вътрешни и международни, жънат успехи под формата на по-високи доходи, по-добър достъп до образование и здраве и по-добри перспективи за техните деца. По-голямата част от 195-те милиона международни мигранти из целия свят са се преместили от една развиваща се държава в друга или са мигрирали между две развити страни.

Процентът на емиграцията в България е 10.5. Азия е континентът, който привлича най-голяма част от емигрантите на България, общо 63% от тях живеят там.

Таблица 3: Емигранти

Произход на емигрантите	Процент на емиграция (%)	Основен континент към, който се упътват емигрантите	(%)
1. Антигуа и Барбуда	45.3	Азия	46.6
13. Босна и Херцеговина	25.1	Европа	82.7
50. Украйна	10.9	Европа	79.7
54. Киргизстан	10.5	Европа	87.8
55. България	10.5	България	68.3
61. Латвия	9.1	Европа	71.6
66. Литва	8.6	Европа	76.4
120. Чехия	3.5	Европа	66.9
181. Монголия	0.3	Европа	40.7
Глобални агрегирани стойности			
Централна и Източна Европа и ОНД	9.5	Европа	69.9
Високо човешко развитие	6.0	Европа	43.8
Целия свят	3.0	Европа	33.4

Съединените американски щати са домакин на близо 40 милиона международни мигранти – повече от всяка друга държава, въпреки че като дял от общото население Катар е с най-голям брой имигранти – повече от 4 от всеки 5 души са имигранти. В България, има 104.1 хиляди имигранти, които представляват 1.3% от общото население.

Таблица 4: Имигранти

Дестинация на имигрантите	Общ брой (в хиляди)	Дестинация на имигрантите	Имигрантите като процент от населението (%) 2005
1. САЩ	39,266.5	1. Катар	80.5
2. Русия	12,079.6	20. Казахстан	19.6
115. Бивша югославска република Македония	120.3	118. Poland	2.2
116. Кипър	116.2	126. Турция	1.9

120. България	104.1	135. България	1.3
126. Албания	82.7	148. Босна и Херцеговина	0.9
132. Черна гора	54.6	155. Румъния	0.6
165. Малта	11.7		
182. Вануату	1.0	182. Китай	0.0
Глобални агрегирани стойности			
Централна и Източна Европа и ОНД	30,993.2	Централна и Източна Европа и ОНД	5.1
Високо човешко развитие	38,078.0	Високо човешко развитие	3.8
Целия свят	195,245.4	Целия свят	3.0

Преведени средства/remittances

Преведените средства обикновено до най-близките членове на семейството, останали в родните си страни, са сред най-преките ползи от миграцията, които се отразяват широко върху местните икономики. Тези средства служат и като печалби от чужда валута за родните държави на мигрантите. Въпреки това, преведените суми не са равномерно разпределени. От всички 370 милиарда долара, изпратени през 2007 година, повече от половината са отишли в страни от категорията със средно ниво на човешкото развитие, срещу по-малко от един процент в страни с ниско ниво на човешкото развитие. През 2007 година, 2 086 милиона долара преведени от мигранти са получени в България. Средните изпратени суми на човек са били 273 долара, сравнено със средните 114 долара на човек за Централна и Източна Европа и ОНД. (Виж таблица 5 за повече подробности.)

Таблица 5: Изпратени суми

Общ размер на изпратените суми(в милиони щатски долари)		Изпратени суми на глава от населението(в долари)	
1. Индия	35,262	1. Люксембург	3,355
7. Полша	10,496	7. Босна и Херцеговина	640
24. Русия	4,100	29. Полша	276
37. Босна и Херцеговина	2,520	30. Словакия	275
42. България	2,086	31. България	273
48. Таджикистан	1,691	37. Таджикистан	251
53. Молдова	1,498	38. Латвия	242
131. Малта	40	129. Казахстан	14
157. Бурунди	0	157. Бурунди	0
Глобални агрегирани стойности			
Централна и Източна Европа и ОНД	49,618	Централна и Източна Европа и ОНД	114
Високо човешко развитие	92,453	Високо човешко развитие	101
Целия свят	370,765	Целия свят	58

България е спомената на страница 29-та и 90-та в доклада.